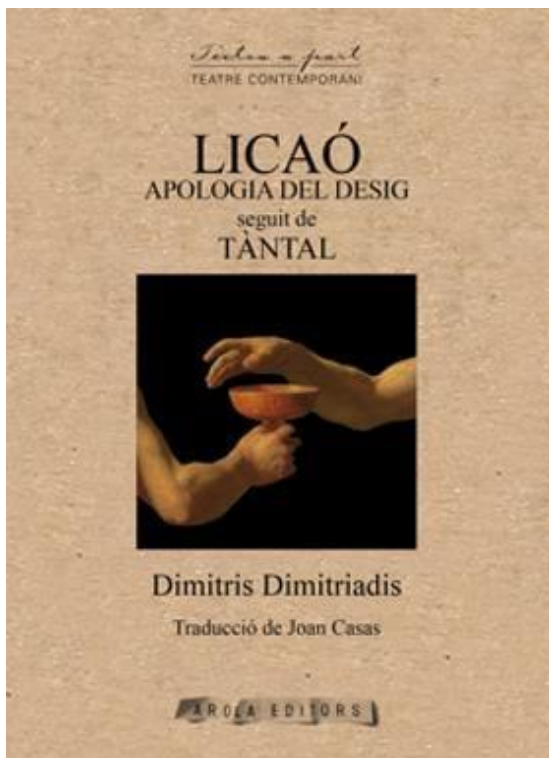

El *Licaó* de Dimitris Dimitriadis: una apologia del disig

Ana Prieto Nadal
Filòloga i investigadora

Dimitris Dimitriadis, *Licaó. Apologia del disig; Tàntal*. Traducció de Joan Casas. Pròleg d'Albert Arribas. Tarragona: Arola Editors, 2022. 128 pàgs.

Ja fa més de cinc dècades que Dimitris Dimitriadis (Tessalònica, 1944) experimenta amb un teatre d'arrel poètica i juga a fer trontollar la tradició. És autor d'una seixantena d'obres teatrals, i també de novel·les com *H ανθρωπωδία: Μια ατελής χιλιετία* [*L'antropòdia: un mileni inacabat*] i una llarga sèrie de «catàlegs» poètics. La seva primera peça teatral, *Η τιμή της ανταρσίας στη μαύρη αγορά* —en francès, *Le Prix de la révolte au marché noir*— va ser dirigida l'any 1968 per Patrice Chéreau a La Commune d'Aubervilliers, i el 2002 Iorgos Lanthimos va portar *Διαδικασίες Διακανονισμού Διαφορών* [*Processos de resolució de diferències*] a l'escenari del Teatre del Sud d'Atenes. Altres directors que s'han fet càrrec dels seus textos són Stefanos Lazaridis, Iannis Kokkos, Jean-Christophe Bailly, Anne Dimitriadis, Giorgio Barberio Corsetti i Michail Marmarinos. El 2010, va ser nomenat Autor Europeu Contemporani de l'Any per l'Odéon-Théâtre de l'Europe, i Caterina Gozzi va escenificar *Le vertige des animaux avant l'abattage* —estrenada el 2000 en grec (*Η ζάλη των ζώων πριν τη σφαγή*) al Teatre del Sud, amb direcció de Iannis Khuvardas—; més tard, al Festival d'Avinyó, Dimitris Karantzas dirigiria *Ο κυκλισμός του τετραγώνου* (2014). L'any 2011 Dimitriadis va rebre la medalla de Chevalier dans l'ordre des Arts et des Lettres, i des de 2021 forma part de la junta directiva de l'Òpera Nacional Grega.

Som davant un autor que estableix un diàleg oblic amb les obres fundacionals de la literatura occidental i amb la tragèdia antiga, així com amb el concepte mil·lenari de la grecitat, que qüestiona i subverteix, a la recerca d'una estètica marcadament anticlassicista. Així, a *Εκκένωση* [Evacuació] (2013) mostra el casal dels Atrides ofegat per la repetició sempiterna del cicle de la venjança i porta els personatges a desobeir les instruccions del destí; al tríptic *Ομηριάδα* [Homeriada] (2004) juga amb sil·logismes identitaris entre Ulisses i Ítaca —sempre amb el memento de Troia de fons—, i a *Χρύσιππος* [Crisip] (2008) converteix la figura mitològica de Crisip, l'efeb pelòpida, en un xaper.

Bona part dels textos de Dimitriadis es poden trobar traduïts al francès, majoritàriament a l'editorial *Les Solitaires Intempestifs*. En català, gràcies a l'admirable labor d'Arola Editors i a les magnífiques traduccions de Joan Casas, podeu gaudir d'aquests dos textos que ara presentem, *Licaó. Apologia del desig* i *Tàntal*, als quals cal afegir *Moro com a país*, publicat per l'editorial tarragonina l'any 2015. A dos articles inclosos dins el número 42 de la revista (*Pausa.*) de la Sala Beckett —«Teatre i discurs públic» i «Les paraules mortals» (2020)—, Dimitriadis reivindica la dimensió essencialment poètica del fet teatral, amb la intenció posada en copsar l'indicible i representar, al costat de la carnalitat, un univers invisible, no-escènic: cal llençar-se —diu— a la invenció d'una escriptura que es faci càrrec de la necessitat present de denominar les coses i ofereixi una representació de l'ésser humà com a subjecte històric i físic. La seva aposta és per un teatre que excava en el present i en la condició humana.

A Catalunya, Dimitris Dimitriadis és conegut sobretot per les adaptacions que n'ha fet el director teatral Albert Arribas, autèntic ambaixador del dramaturg grec a casa nostra. Així, l'any 2014 va dirigir al TNC *Moro com a país* (*Πεθαίνω σαν χώρα*, 1978), amb Màrcia Cisteró com a única intèrpret. Dimitriadis havia escrit aquest text després de la Dictadura dels Coronels, com a plant per una civilització en crisi —la guerra civil és descrita com una pesta que ho ha devastat i esterilitzat tot— i com a advertència enfront de les il·lusions de prosperitat fomentades durant la transició.

Tàntal, el text breu que el volum d'Arola inclou com un apèndix o un regal, remet, és clar, al famós condemnat del Tàrtar, que Dimitriadis concep petrificat en la quietud i la vellesa, famèlic de joventut i d'eros. Arribas va dirigir aquest monòleg dins l'espectacle col·lectiu *Decameró* (TNC, 2020), amb l'actriu Sàskia Giró com a encarnació del mite de la immobilitat. Des del lloc de la vellesa i de l'exclusió; des d'una separació radical, sagnant, respecte del món i l'objecte de desig —«Mesuro la distància / Mesuro allò que no veig / Mesuro allò que no ve / Allò que no s'acosta / Allò que no respon»—, la mirada ja no és sinó hemorràgia; i la paraula, un rastre adust i reiteratiu, en una composició claustrofòbica del tot coherent amb el sentit tràgic de l'autor grec.

Constatem, altre cop, que el mite, per més exhaurit que pugui semblar, encara il·lumina. L'escriptura es posa al servei de quelcom que ens depassa i que és inefable; la cadència fa aparèixer les estructures més profundes de l'ésser: «No em dic Tàntal / Soc aquell que té gana / Aquell que té set». Aquest tipus de textualitat connecta amb moltes altres peces de

l'autor, com el monòleg *Λήθη* [Oblit], on un personatge extrem, monstre humà, s'afirma únicament com a menja de l'oblit. El cos buidat de memòria esdevé llenç o receptacle, potència absoluta que esborra tot allò que aprèn. Dimitriadis ens exhorta a bregar amb el no-res que som, i insisteix que aquest buit és el més valuós que tenim. Per a aquest dramaturg, la poesia escènica crea del no-res rostres, personalitats i pulsio escòpica; ofereix presència en un sentit carnal i material; revela l'humà en la seva faceta més imprevisible, desconeguda i heterodoxa.

Licaó. Apologia del desig, el text principal del volum que ens ocupa, suposa el triomf de l'eros pandèmic —i no del celeste— i esdevé, per això mateix, una mostra paradigmàtica de la centralitat que ocupa el desig —concebut com a marginalitat i desviació— en aquesta poètica. Per al dramaturg grec, l'amor com a pulsio eròtica està fora de la llei i entra en conflicte amb els principis morals que socialment ens empresonen o sepulsen. En un sentit més profund, l'eros s'endinsa en la regió de l'inaccessible o, directament, de l'impossible.

El text busca exaltar el present i la urgència del cos, i ens planta al davant una mena d'*outsider* atenès del segle IV aC, que acull com un regal la confiança de Sòcrates per esdevenir després narrador extern del linxament del filòsof a l'àgora. I altre cop va ser Albert Arribas qui el va dur a escena. Al muntatge que es va poder veure la temporada passada a la Fundació Joan Brossa, l'actor Sergi Torrecilla, amb mirada extàtica i posat oferent, compartia un evangeli laic, el de la carn com a únic destí i veritat, amb dotze apostòlics espectadors.

Aquest rodamon, pària o llop solitari que és Licaó parla des d'una riba tranquil·la —diu—, com algú que ha estat el privilegiat confident de les darreres paraules del filòsof i ha presenciat després la seva execució. Se sent com si fos una mena d'ungit i comparteix amb nosaltres el secret d'un desig condemnat —el de Sòcrates, el seu—. Té el llop al nom, i alguna cosa del cànid i cínic Diògenes —el «primer virtuós de la indignència», com el defineix Raül Garrigasait al seu assaig *El gos cosmopolita i dos espècimens més* (Edicions de 1984, 2021)—, perquè acabarà renunciant a la comunitat i als seus costums. En aquest sentit, diu Arribas —al pròleg de l'edició d'Arola— que el regal de Sòcrates a Licaó ha estat abocar-lo a «un exili inevitable, que només es comprèn quan s'experimenta la felicitat indicible que pot generar la contemplació apassionada d'una altra persona. El desig alliberat dels condicionants del mercadeig, alliberat de les suspicàcies dels càlculs individualistes».

Licaó és cos, receptacle, disponibilitat; no busca sinó una mirada —i una escolta— que el sostingui. Il·luminat per la gràcia d'una revelació íntima, rememora la confiança impregnada de desig del seu mestre. El públic esdevé el lloc on s'abeura la mirada i es vessa la confessió; la reflexió metateatral és evident quan parla de «distància de confiança» i «intimitat mútuament acceptada». La lletania s'esmola cap al final, quan refereix com el filòsof recorre els carrers d'Atenes i esmenta els interlocutors dels diàlegs platònics: Critó, Eutifró, Gòrgias, Fileb... i el bell Càrmides. L'escriptura de Dimitriadis obliga l'actor a construir amb els espectadors la dialèctica del desig, a través del canal de la mirada —el

gran tema de la peça—, que ens xucla «com si fos la sang que beuen [...] aquells que arriben a l'Hades sadollats de mort i insaciables de vida».

El teatre resistent i profundament antiplatònic de Dimitris Dimitriadis resignifica —lluny del «consens mandrós / compromís poruc»— els termes del desig eròtic, marginal per naturalesa i de difícil encaix en el marc de la polis. «Atenes / em mata», li diu Sòcrates a Licaó, i hi ressona aquell premonitori «Siamo tutti in pericolo» que va deixar anar Pier Paolo Pasolini a la seva última entrevista.